

*psikanaliz
ve yazı*

Bağlam Yayınları 471
Psikanaliz Buluşmaları - 13
Psikanaliz ve Yazı
ISBN 978-605-9911-66-5

Psikanaliz ve Yazı
Yayına Hazırlayan: Ayça Gürdal Küey
Yayın Kurulu: Behice Boran, Evrem Tilki, İlker Özyıldırım,
Aytun Dursun Sökücü, Funda Akkapulu,

Psikanaliz ve Yazı dosyası, İstanbul Psikanaliz Derneği tarafından
11-12 Kasım 2016 tarihinde düzenlenen *Psikanaliz ve Yazı* başlıklı
18. İstanbul Psikanaliz Buluşmaları toplantı metinlerinden oluşmuştur.

Birinci Basım: Ekim 2020
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685
Matbaa Sertifika Numarası: 45162

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

SUNUŞ

1

8. Uluslararası İstanbul Psikanaliz Buluşmaları'nı 11-12 Kasım 2016 tarihlerinde Pera Müzesi'nde gerçekleştirdik. Temamız *Psikanaliz ve Yazı* idi. Ülkemiz psikanaliz etkinliklerinin gelenekselleşen bu toplantısında, psikanalistler ve edebiyatçılar bir araya gelerek, 'yazı'yı ve 'yazma sürecini' farklı yönleriyle ele aldık.

Yazı yazma, sözcükleri yazıya dökme süreci her zaman birçok disiplinin üzerinde titizlikle çalıştığı verimli bir tartışma alanı olmuştur ama psikanaliz yazı yazma sürecini kendi yöntemleri ile ele alır. Bunu yaparken bir yandan kuramsal açıklamalara dayanır, öte yandan bizzat psikanalistin yazıyla ilişkisinden beslenir.

Hangi tür yazı olursa olsun, ortaya çıkan metin yazarın arzusundan bağımsız değildir. Psikanalist, her yazının aslında, bir özne-yazarın eseri; kendi rüyalarının kökeninde var olan arzularının izleriyle yazan bir özne-yazarın eseri olduğunu bilir. Bu anlamda bir yazının yapısı ruhsal hayat üzerinde şekillenir.

Yazıyı yazdıran düşlemsel etkinlik üç farklı zamanla bağlantılıdır: geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek. Kökensel arayış ve anılar geçmişle, güncel izlenimler şimdiki zamanla, kuşaklararası iletim gelecekle bağ kurar. Bu zamansal bağ Freud'un imgesel etkinliğin yaratımlarını tartışırken, gündüz düşü ve düşlem için dile getirdiği ünlü cümlesini hatırlatır: "*geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek adeta içlerinden geçen arzunun ipine dizilirler.*"¹ Bu arzu ancak dilin simgesel düzlemi ile buluşarak bir yazıyı var eder.

Konuk konuşmacılarımızın yanı sıra Fransa, Yunanistan, İsrail'den bizleri dinlemeye gelen katılımcılar ile gerçekleştirdiğimiz

¹ S. Freud [1906-1908] "Creative Writers and Day-Dreaming" *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, Volume IX, Hogarth Press, London 1959, s.148

toplantımızda; hep birlikte tartıřarak geliřtirdiđimiz dūřüncelerin metinlerini, Psikanaliz Buluřmaları kitap dizimizin on üçüncüsünde sizlere sunuyoruz.

AYÇA GÜRDAL KÜEY

İçindekiler

sunuş | 5
AYÇA GÜRDAL KÜEY

arzu ve bilgi arasında psikanalitik yazı | 9
JEAN CLAUDE ROLLAND / ÇEVİREN: ÖZEN ALEMDAR

iki dil arasında psikanalistin söylemi | 23
BERNARD PENOT / ÇEVİREN: BAHAR KOLBAY

“rüyadaki esrar dolu haller”i tasvir girişimi olarak şiir | 31
M.LEVENT KAYAALP

dinlemeyi yazmak | 43
PAUL DENIS / ÇEVİREN: ESRA İLEM

başlıksız | 59
TALAT PARMAN

yazmak: yukarıdan, içeriden ve dokunarak | 71
SÜREYYA EVREN

yazısız | 81
PINAR PADAR

hakikat, mahrem olan ve yazı | 87
ELDA ABREVAYA

aşk mektuplarından psikanalizi yazmaya | 95
AYÇA GÜRDAL KÜEY

virginia woolf’un “deniz feneri”nden görünenler | 103
HANDE KILIÇ KUNT

yaratıcı yazarın kendiliğinden psikanalizi | 113
MURAT GÜLSOY

arzu ve bilgi arasında psikanalitik yazı

JEAN CLAUDE ROLLAND

ÇEVİREN: ÖZEN ALEMDAR

Almadan vermek şairlerin talihsizliğidir... Tıpkı çıplak bırakılmış kalbin Fahışeliği gibi, şiir de kendini herkese verir ve kendini vermekten başka bir şey yapmaz, çünkü onda en ufak bir haz yoktur sadece güç vardır.

Pierre Jean Jouve*

Auguste Comte kendini tanımak için içgörünün sınırları üzerine bir kaniya varırken ‘hem pencereden bakıp, hem de kendimiz sokaktan geçerken göremeyiz’ diye öngörmüştü. Analitik deneyimin en karanlık güçleri tarafından çalışma masasına doğru itilen analist, beyaz kâğıtla temas ettiği anda harekete geçen daktilonun gizli çarklarını tüm ayrıntılarıyla dikkatlice inceleyebilir mi? Yazının, analistler arasında büyük bir prestije sahip olduğu bir dönem tanıdım, bu dönemde analistler iki gruba ayrılıyordu: yazmayanlar ve bundan yakınanlar ile yazanlar ve ilk gruptakilere içtenliksiz bir saflıkla ve azıcık kendini beğenmişlikle ‘kimsenin yazmak zorunda olmadığını’ söyleyerek cevap verenler. Nitekim her zaman içsel bir itmenin baskısıyla yazılır. Bu itme kimilerinde engellenmiştir ve ketlenme ile kaygıya neden olur, kimilerinde ise toplumsal bir komut bağlamında sadece yüzeysel ve sırası geldiğinde bir destek bulur.

Bu metni yazdığım sırada, bu engeli hissediyorum. Engel, kudurmuş bir kuşkunun suretini alıyor, bu ilk sözcüğü söyleyen ilk insana saldıran kuşkuya benziyor olsa gerek. Gerçekte ilk sözcük var olmamıştır, çünkü dil, düşünceye ilk defa uyanarak, zihne hazır biçimde

* P. J. Jouve, “Donner sans recevoir” [Almadan vermek], *Proses, Œuvre II*, J. Starobinski, Mercure de France tarafından düzenlenmiş edisyon, 1987, s.1210.

gelmiştir¹. Dolayısıyla söz konusu olan kuşku, kendi bireyselliğini - Winnicott'un da yakından bildiği bu *I am* ya da *Sum*'u- doğrulama amacıyla edinilmiş dili etkinleştirmeye karşılık gelen dilbilimsel hareketi yerine getiren (daha sonra de yineleyen) kişi tarafından duyumsanan kuşkudur. 'Sözcükler bu dünyaya ait değildir' diye yazar Hugo von Hoffmanstahl ve konuşmanın ve en az onun kadar da yazmanın, her şeyden önce, ruhsuz ve tarihsiz bir şimdiki zamandan, anlamı ve gizemi ağır bir evrene yolculuk etmek olduğundan emindir. Bu evrene, layığıyla 'bilinmeyen' adı verilebilir.

Hayvanların, mesela arıların dili, bu bilinmeyene yer vermez. Konuşmak, yazmak, insana dönüşmenin ilk öğretici hareketini bulmak, aşkınlığa [transcendance] girmektir. Çok fazla hırs ve kendini beğenmişlik taşıyan bu sözcüğü kimse pek sevmez ama bu düşüncenin eşliğinde onu kullanmamız zaruridir. Hayvanlığının üstünde ayağa kalkarak ve bu meydan okumayla tanrılarının figürlerini kurarak, yazma ya da konuşma hareketi, Freud'un de çok önemseydiği kültürel kahraman Prometheus'un zaferini yinelemektir. Evet, yazıların büyük çoğunluğu ne ateşin bulunmasının gücünü, ne de tanrılara sunulan kurbanla ilgili hile yapma cesaretini yinelemez; ama bütün yazılar, ne kadar küçük olurlarsa olsunlar, onun ruhunu taşırlar ve bu ruh parçacığı, bu kıvılcım yazının gücünü ve gerekliliğini teminat altına alan şeydir.

Michel Gribinski tarafından derlenmiş *Okumalar ve Porteler* adlı eserde, okuyucu Winnicott'un yazar hatta mektup ustası Freud ile karşılaşmasını anlattığı, oldukça düşündürücü olan metnin² anlamını ancak şimdi görebiliyorum. Bu fırsatın, ona nişanlısı Martha Bernays ile olan mektuplaşmaları sayesinde sağlanmış olduğunun şaşkınlıkla keşfedildiğini seziyoruz:

Bunlar Freud'a ait olan okuduğum ilk satırlardı. Onları, kimi bölümlerini ezbere bilecek kadar ve istediğim sözcük ya da fikirleri içeren sayfayı çok fazla el yordamıyla aramadan bulabilecek duruma gelen değin tekrar tekrar okumuşumdur. (...) Bu sözcük ya da fikir ona ait de

¹ Bakınız Cassirer: Cassirer: 'insan dil ile, kendi özine ve her tür bireysel gelişigüzellikten bağımsız biçimde kendi ilişkilerine sahip olan bir bütün olarak karşılaşır'

² Bu metni içeren bölümün editör tarafından 'Freud insancıl bir insan mıydı?' olarak belirlenen başlığı bu bilmeceyi belki de aydınlatıyor, Winnicott 'Freud insancıldı (...) ve derin duygulara sahip bir adamdı (...) büyük bir adam da olmuş olması olasıdır' diye yazdığında Freudcu düşüncenin derin hümanizmini ve devrimciliğini hissetmişti.